

В криміналістичній літературі неодноразово ставились питання про необхідність створення особливої моделі спеціаліста слідчого працівника, необхідного пошуку нових підходів в процесі професійної підготовки слідчих [1, с. 64].

Професійна майстерність слідчого прямо залежить від рівня організації підготовки, що передуює початку його практичної діяльності й супроводжує навчання в системі вдосконалення й підвищення кваліфікації. На сьогодні, важливе місце в системі підготовки слідчих для Національної поліції України посідають спеціальні юридичні вищі навчальні заклади системи МВС, серед яких також Харківський національний університет внутрішніх справ. У їхніх стінах відбувається формування й розвиток особистості слідчого. Ці процеси повинні мати цілеспрямований, систематичний і організований характер. Криміналістичній підготовці слідчого присвячені роботи О. О. Алексєєва, В. Д. Берназа [2, с. 134–143], В. П. Бахіна, Н. С. Карпова [3, с. 19–27], А. В. Іщенко, А. Б. Марченко [4, с. 109], Н. І. Клименко [5, с. 57], С. А. Шейфер [6, с. 95–99], М. П. Яблокова [7, с. 73–82] та інших. Однак не всі проблеми цієї діяльності висвітлені.

Точаться суперечки про оптимальне співвідношення теоретичних та застосовних знань у викладанні криміналістики, об'єм тих навичок та вмінь, які мають бути отримані слідчим в стінах вищого навчального закладу, раціональному використанні різноманітних засобів навчання та контролю знань. Однак, дотепер ці та інші проблеми, пов'язані з професійною підготовкою слідчих не отримали належного дослідження та дозволу на використання. Багато пропозицій про зміну учбового процесу, а саме, викладання криміналістики, проголошуються без особливого вивчення та аргументації.

Список бібліографічних посилань

1. Попова К. В. Криминалистическое содержание профессиональной подготовки следователей органов внутренних дел : дис. ... канд. юрид. наук. СПб., 2002. 185 с.
2. Алексєєв О. О., Берназ В. Д., Садченко О. О. Сучасні проблеми криміналістичної підготовки слідчих (за матеріалами анкетування). *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. 2002. № 4. С. 134–143.
3. Бахин В. П., Карпов Н. С. Современные проблемы криминалистической подготовки. *Вестник криминалистики*. 2003. Вып. 2 (6). С. 19–27.
4. Іщенко А. В., Марченко А. Б. Слідчі помилки: сутність, методи дослідження та шляхи запобігання : монографія. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Є. О. Дідоренка, 2010. 216 с.
5. Клименко Н. И. Криминалистические знания в структуре профессиональной подготовки следователя : учеб. пособие. Киев : Вища шк., 1990. 103 с.
6. Шейфер С. А. Учет следственных ошибок – важный фактор подготовки следственных кадров в ВУЗе // Проблемы повышения уровня подготовки специалистов для работы в органах предварительного следствия : тезы всесоюз. совещ.-семинара органов предварительного следствия и заведующих кафедрами криминалистики ВУЗов, Ленинград, 13–14 нояб. 1990 г. Л., 1991. С. 95–99.
7. Яблоков Н. П. Основные проблемы преподавания криминалистики в современных условиях // Модели преподавания криминалистики: история и современность : сб. науч. тр. / под ред. Н. П. Яблокова и В. Ю. Шепитько. Харьков : Апостиль, 2014. С. 73–82.

Одержано 03.11.2017

УДК 351.74(477)

Микола Ярославович ГУЦУЛЯК,

кандидат юридичних наук, доцент,

старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового

розслідування навчально-наукового інституту № 1

Національної академії внутрішніх справ

ПРО ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ ДО 2010 РОКУ

Беззаперечним є той факт, що позбавившись статуту «міністерства міліції», Міністерство внутрішніх справ України набуло статусу проєвропейського відомства, діяльність якого направлена винятково на координацію діяльності окремих органів та установ, які реалізують

політику у сфері протидії злочинності, підтримання публічного безпеки та порядку, надання поліцейських та адміністративних послуг. Безумовно роль МВС України, на сьогоднішній день, полягає у створенні та налагодженні чіткої та злагодженої системи взаємодії між усіма суб'єктами протидії та боротьби зі злочинністю, акумулювання професійних зусиль підпорядкованих органів і підрозділів на захист прав та законних інтересів громадян, забезпечення громадського безпеки та правопорядку, відновлення порушених конституційних гарантій тощо.

Однак, як показують реалії сьогоденні, з моменту внесення змін, особливо в частині структури МВС, розмежування політичних та професійних функцій відомства, і надалі виникає ряд питань, які потребують подальшої трансформації та правового впорядкування, зокрема:

Проектом «Стратегії розвитку системи МВС до 2020 року» (далі – Стратегія) закріплено, що основні потреби і належне функціонування системи МВС забезпечують відомчі вищі навчальні заклади зі специфічними умовами навчання, заклади охорони здоров'я, підприємства, науково-дослідні експертно-криміналістичні центри та наукові установи [3].

Враховуючи той факт, що здебільшого, діяльність вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання спрямована на підготовку фахівців власне для органів та підрозділів Національної поліції, на наше переконання, вищі навчальні заклади повинні бути включені до системи Національної поліції, а не МВС України, так як з моменту реорганізації до сьогоднішнього дня, як показує практика, виникає більше питань, ніж відповідей, а саме:

- залишається незрозумілим, як в нормативному визначенні, так і за змістом правового статусу, роль атестованих працівників, які заміщують посади науково-педагогічних працівників відомчих вишів?,

- введено в практику поняття «поліцейський у розпорядженні»....., який де-юре позбавлений практично всіх повноважень поліцейського....., так як немає елементарного – документу, який посвідчує статус поліцейського (службове посвідчення, нагрудний знак поліцейського) [2, с. 10, 46, 48, 60–61]. У зв'язку із цим виникає питання: а на якій підставі взагалі «поліцейських у розпорядженні» залучають до несення служби, забезпечення правопорядку під час масових заходів, як вони отримують вогнепальну зброю і що цікаво – де?, в цивільній установі системи МВС?. Такий стан речей, при першій же форсмажорній обставині, буде тільки на користь адвокатської спільноти і контролюючих органів, а не «відрядженого поліцейського». Окрім цього, на сьогоднішній час, нормативно не врегульоване питання придбання, зберігання та використання для навчально-тренувальних стрільб набойів закладами із специфічними умовами навчання. Зазначені прогалини виникли з часу внесення останніх змін до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 року № 622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів», адже навчальні заклади із специфічними умовами навчання системи МВС не відносяться до структурних підрозділів Національної поліції» [1];

- також породжує занепокоєння законодавче обмеження окремих гарантій «відряджених-поліцейських», особливо в частині просування по службі, переведення, отримання чергового спеціального звання, реалізації права на пенсійне забезпечення тощо. З 06.11.2015 р., з моменту набрання чинності Закону України «Про національну поліцію» жоден працівник, який пройшов атестацію і продовжив службу у «цивільному відомстві системи МВС» не отримав чергового звання, а та категорія працівників, які досягнули вислуги років для оформлення пенсії змушені були переводитись в територіальні ГУНП, бо в іншому випадку «залишались при своїх інтересах», обґрунтувати такий стан речей, в площині закону важко [2, с. 60].

У п. 1 розділу 3 (стор. 3) Стратегії акцентовано увагу на тому, що забезпечення дотримання прав людини і основних свобод як ключової цінності в діяльності органів системи МВС; реалізації органами системи МВС своїх функцій, керуючись потребами людини.

Враховуючи задекларовані в «Стратегії» цілі, а саме: створення безпечного середовища для існування та розвитку вільного суспільства через формування та реалізацію державної політики у сфері внутрішніх справ, діяльність МВС, повинно базуватись, в першу чергу, на здійсненні та координації діяльності основного органу у сфері внутрішніх справ – Національну поліцію, адже власне цей орган виконавчої влади реалізовує зазначені напрями державної політики і саме за

результатами діяльності структурних підрозділів Національної залежить як громадська безпека, та і в цілому правопорядок в державі.

Пунктом 3 розділу 3 (стор. 3) Стратегії задекларовано тісну співпрацю з територіальними громадами і суспільством у цілому; створення механізмів партнерства з інститутами громадянського суспільства тощо [3].

Константою виступає той факт, що діяльність будь-яких органів державної влади в правовій державі, особливо правоохоронних органів, повинна здійснюватись в умовах очевидності та за обставин реальної можливості участі в процесі контролю за діяльністю суб'єктів владних повноважень, представників різного роду громадських інституцій (об'єднання громадян, спілки, представники органів місцевого самоврядування тощо). Тому Ми, вважаємо, що прозорості і об'єктивності як реформ загалом, так і успіхів всієї діяльності зокрема, можна добитись винятково у випадку, впровадження дієвого важеля-контролю – громадськості, у формі обов'язково залучення їх до процесу реалізації різного роду проектів, експериментів, атестації, переатестації як держслужбовців, так і працівників Національної поліції.

Також у Стратегії (п. 3 розділу 4 (стор. 5) визначено, що забезпечення безпеки дорожнього руху у сфері компетенції органів системи МВС України, у тому числі шляхом підвищення ролі превентивних заходів, розвитку підрозділу Національної поліції для обслуговування доріг міжнародного і національного значення, упровадження фіксації порушень правил дорожнього руху в автоматичному режимі;

Враховуючи сумну статистику дорожньо-транспортних пригод, які спричинили тисячі смертей, особливо за останні роки. До прикладу, в період з 01.01.2017 по 31.08.2017 в Україні трапилось – 102826 дорожньо-транспортних пригод, в яких загинуло – 1996 чоловік, травмовано – 21957 чоловік[5]. Тому безумовно, що кричущим фактом виступає потреба створення та впровадження дієвого механізму забезпечення безпеки дорожнього руху. Такий стан речей можна досягти шляхом ведення в дію нових підрозділів дорожньої поліції, а також тактичної поліції, діяльність яких буде спрямована на реалізацію комплексу заходів і засобів, що забезпечують умови безпечного дорожнього руху, захист і збереження життя і здоров'я учасникам дорожнього руху, а також, захист і збереження довкілля та майна. Адже, як показує практика, не завжди миттєві реформаторські рішення, без узгодження та впорядкування на практиці, призводять до позитивного результату... *мова йде принаймні про ліквідацію стаціонарних постів на дорогах міжнародного та національного значення, відсутність на автошляхах патрулів дорожньої поліції, формальний підхід до системи фото – і відео фіксації порушень ПДР.* Щодо останнього, в окремих джерелах зазначено, що причиною «замороження» процесу відео фіксації порушень ПДР на практиці є, в першу чергу, потреба у виділенні на реалізацію проекту великих коштів з державного бюджету (1 млрд \$ США) та відсутність законодавчої ініціативи з боку Верховної Ради [6].

За п.3 розділу 5 (стор. 6) визначена потреба упровадження інституту кримінальних проступків і нових процесуальних форм для підвищення ефективності досудового розслідування

На жаль, незважаючи на численні спроби, як зі сторони науковців, так і законодавця, до сьогодняшнього дня визначити правову природу, сутність, зміст та нормативно закріпити інститут кримінального проступку в українське законодавство, особливо кримінальне, так і не вдалося. Ті спроби, які закріплювались у формі законопроектів, (наприклад № 10126, 10146, 1202, 3438, 2897), були «успішно» відхилено[4]. Тому виникає нагальна потреба, власне під час опрацювання нових законопроектів залучити саме фахівців у галузі, які в подальшому будуть виступати безпосередніми виконавцями закріплених понять (прокурори, слідчі, судді тощо), а не тільки авторів пропозицій та профільного комітету ВРУ... Більш як переконані, що якщо до процесу підготовки законопроекту по впровадженні інституту кримінальних проступків в кримінальне законодавство України і надалі буде формальний підхід – ідея приречена на забуття або очевидні прогалини та проблеми під час їх застосування на практиці.

І на завершення п.3 розділу 5 (стор. 6) зміст якого визначає напрямок підвищення професіоналізму працівників органів системи МВС щодо використання форм і методів оперативно-розшукової діяльності;

Враховуючи рішучі кроки МВС, в тому числі і в частині реалізації Європейської практики боротьби зі злочинністю, інтегрувати роками адаптовані і провірені практикою положення сусідів-партнерів є доволі складним процесом. Власне з цією метою задля набуття працівником здатностей виконувати додаткові професійні завдання та обов'язки, розширювати і

поглиблювати раніше здобуті професійні знання, вміння і навички в межах спеціальності за певним освітньо-кваліфікаційним рівнем. З цією метою було б досить дієвим кроком, власне налагодження злагодженої системи організації підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників оперативних підрозділів, як на базі відомчих закладів із специфічними умовами навчання, так і за кордоном в межах програми обмін досвідом.

Список бібліографічних посилань

1. Про внесення змін до наказу МВС від 21.08.98 № 622 : закон України // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0673-17> (дата звернення: 09.11.2017)
2. Закон України «Про Національну поліцію», Положення про патрульну службу МВС, Положення про Національну поліцію: чинне законодавство станом на 10 лист. 2015 р.: (офіц. текст). Київ : Паливода А. В., 2015. 104 с.
3. Стратегія розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року : [проект]. URL: http://mvs.gov.ua/ua/pages/strategiya_2020.htm (дата звернення: 01.11.2017).
4. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження кримінальних проступків : від 19.05.2015 № 2897 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL.: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55214 (дата звернення: 01.11.2017).
5. Статистика аварійності в Україні за 8 місяців 2017 року. URL: <http://www.sai.gov.ua/ua/ua/static/21.htm> (дата звернення: 19.09.2017).
6. У Нацполіції пояснили, чому не працює фотофіксація порушень ПДР. URL: <https://www.autocentre.ua/ua/avtopravo/politsiya/v-natspolitsii-obyasnili-pochemu-ne-rabotaet-fotofiksatsiya-narushenij-pdd-358641.html> (дата звернення: 01.11.2017).

Одержано 10.11.2017

УДК 37.015.31:172.15:321(477)

Марина Вячеславівна ДЖАФАРОВА,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
адміністративного права і процесу факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6203-0027>

ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ КУРСАНТСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Процеси реформування, які відбуваються зараз в Україні майже в усіх сферах життєдіяльності суспільства безпосередньо впливають на вирішення певних проблем, які виникають в галузі патріотичного виховання та освіти громадян України. Це пояснюється тим, що почуття патріотизму кожна особистість набуває не лише шляхом біологічної спадковості, а й під впливом соціального середовища, морального і громадянського виховання.

Актуальність питання національно-патріотичного виховання студентської та курсантської молоді обумовлюється тим, що формування громадянської позиції молоді особи має полягати в обстоюванні закоренілих для нашого менталітету засад: любові до Батьківщини, товарищескості, цінності духовного буття, шанобливого ставлення до держави, народу, нації. Саме в молодому віці прищеплюються моральні цінності та ідеали, формується національна свідомість і самосвідомість, вибудовується готовність до виконання громадянського та конституційного обов'язку із захисту національних інтересів. В. Г. Корицький відмічає, що патріотичне виховання здійснюється насамперед у процесі навчання, де в учнів закладається фундамент глибоких знань, формується світогляд, національна свідомість [1, с. 99].

В сучасних умовах розвитку сфери освіти навчальний заклад будь якого рівня має стати для молоді осередком становлення громадянина-патріота України, готового самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єднанню українського народу та встановленню